

Feltárások az aquincumi municipium körzetében

(Budapest, III. ker., Kunigunda útja 39., Hrsz: 18878/16)

2001. március 19. és április 18. között leletmentést végeztünk az IFF-DOM Ingatlanhasznosító Kft. megbízásából a Kunigunda útja 39. számú régészeti védettséggel rendelkező telken.

A terület közelében 1995-ben folyt régészeti szondázás (ZSIDI 1996), 1998-ban pedig a telektől 300-350 méterre a Szőlőkert utca 6. szám alatti leletmentésen római villához tartozó épületmaradványok, valamint a 3. század második feléből származó sírok kerültek napvilágra. (ZSIDI 1998)

Mivel a beruházó egy pincészet nélküli iroda és raktárépületet kívánt építeni a telken, a tervek ismeretében eltekintettünk a teljes felületi feltárástól. A szondázás két ütemben történt. Az első ütemben, két nagyjából észak-déli irányú 25×2,5 méteres kutatóárkot nyitottunk.

Az 1. szondában közvetlenül a vékony humusszal fedett, átlagosan 1,5 méter vastag legújabb kori feltöltés alatt köves ókori rétegbe

Excavations in the area of the Aquincum municipium

(Budapest III, 39 Kunigunda Road, Lrn: 18878/16)

Rescue excavations were commissioned by the IFF-Dom Ingatlanhasznosító kft. on the archaeologically protected lot at 39 Kunigunda Road between March 19 and April 18, 2001.

Archaeological test excavations were conducted near this territory in 1995 (ZSIDI 1996). In 1998, remains of a Roman villa and graves from the second half of the 3rd century were unearthed during rescue excavation at 6 Szőlőkert Street, some 300-350 m from this territory (ZSIDI 1998).

Since the investor intended to build an office and depot building without a cellar, we did not unearth the entire area. Test excavations were carried out in two phases. In the first phase, two, more or less, north-south oriented 25×2.5 m trenches were opened.

A stony layer from the Roman period was found under the on average 1.5 m thick, modern fill covered by a thin humus layer in

1. kép: Köves ókori réteg az újkori feltöltés alatt
 Fig. 1: Rocky Roman Period layer beneath the modern fill

ütköztünk (1. kép), amely számos római építészeti elemet, többek között egy monumentális mészkő párkánytöredéket és több domborműrészletet foglalt magában.

A köves felület, átvágás után több periódusban megújított északnyugat-délkeleti irányú római útnak bizonyult, amelynek legalsó, sárga kavicsos rétegei már a talajvízbe nyúltak. A szonda nyugati metszetaláiban két kiszedett

test trench 1. (Fig. 1) It contained several Roman architectural elements, including a monumental cornice fragment and some relief fragments.

The excavation cut through the stony surface. It proved to be a northwest – southeast oriented Roman road with several reconstruction phases. The lowermost yellow gravelly layers already lay beneath the ground water table. Traces of two walls were observed in the western cross-section of the test trench. On the southern side, under the level of the road, two scattered

ash cremation graves were discovered. Grave no. 7 is especially noteworthy: it contained a plate containing a food offering, covered by a lid and placed on the ashes, a jug and a coin. (Fig. 2) The analysis of the deposits on the wall of the jug revealed that wine was kept in the vessel (The analysis was carried out by Dr. Ferenc Gyulai – I am grateful for his data).

2. kép: A 7. sír ételáldozattal teli lefedett tányérral
 Fig. 2: Grave 7 with food offering in a covered vessel

fal nyomát is észleltük. A déli oldalon, az út szintje alatt két bolygatatlan szórthamvas rítusú sír került elő. Külön figyelmet érdemel a 7. sír, amelyből, egy hamvakra rakott ételáldozattal teli lefedett tányér, egy kancsó és egy érem került elő. (2. kép) A korsó falának lerakódásának vizsgálata kimutatta, hogy az edényben bort tároltak. (A vizsgálatokat Gyulai Ferenc végezte – adatait ezúton is köszönöm.)

Az úttól északra egy nagyobb kerek, 2,5-3 m átmérőjű objektum, valószínűleg egy kút és egy keskeny

A larger round feature with a diameter of 2.5 - 3 m, probably a well, and a narrow wall were documented north of the road. These features, however, could not be excavated because of the rising level of the ground water.

Part of a cemetery with mixed rite burials was found in the brown humus south of the road in test trench 2. Three of the unearthed burials were scattered ash graves and two were inhumation graves. The graves, except for one of the inhumations, were

not disturbed. Three smaller east-west oriented, nearly parallel ditches were observed on the southern side of the test trench. Late Bronze Age vessels were found in a grave-like feature in the northern wall of the test trench, and sherds of a similar age were also found scattered in the rest of the test trenches.

The second phase of excavation work was justified by the need to clarify the path of the road and by the numerous finds. In this phase, two 25×3 m test trenches were

fal nyomát dokumentáltuk, ezeknek az objektumoknak a bontására azonban gyorsan emelkedő talajvíz miatt nem került sor.

A 2. szondában az út vonalától délre a barna humuszban egy vegyes rítusú temető részlete rajzolódott ki. A feltárt sírok közül három szórthamvas rítusú, kettő pedig csontvázas temetkezés volt. A sírok, az egyik csontvázas sír kivételével bolygatatlanok voltak. A szonda déli oldalán három kisebb kelet-nyugati irányú, egymással közel párhuzamos árkot figyeltünk meg. A szonda északi metszetszfalában, egy sírszerű objektumban későbronzkori edényeket találtunk, de hasonló korú kerámiatöredékek szórányosan a többi kutatóárok-ból is előkerültek.

A számos lelet és az út vonalának megismerése tette indokolttá a munka második ütemét, amely során két további, egyenként 25×3 méteres szondát húztunk az 1. szondával párhuzamosan, attól keletre.

A 3. szondában részletesebben megfigyelhetővé vált az út legalább három rétegű szerkezete, amely az utolsó fázisban közel 9 méter széles lehetett. (3. kép) A déli oldalon kirajzolódott a kövekkel és téglával kirakott útszegély is. Az útfelületben itt is több faragott építészeti

opened parallel to test trench 1, to its east.

The, at least, three-layered structure of the road could be observed in detail in test trench 3. In the last phase of its operation, the road might have been ca. 9 m broad. (Fig. 3) The curb of the road, paved with stones and bricks, could be seen on the southern side. The surface of the road contained several carved architectural elements, including another large cornice fragment. There was even a feature composed of small stones laid edgewise. It resembled the founda-

3. kép: A 3. szonda útrétegek részletével
Fig. 3: Trench 3 with detail of road layers

elemet, többek között egy másik nagy párkánytöredéket is beépítettek, sőt a déli oldalon, egy jól körülhatárolható területen élükre állított, apró kövekből álló, épületalapozásra emlékeztető, jelenséget tártunk fel az út szerkezetébe illeszkedve. Ez alatt 10-15 centiméter vastag humuszos réteg következett, amely alatt elértük a már az első szondából ismert sárga sóderes útalapozást. Mélyebbre, a feltörő talajvíz miatt nem jutottunk.

A szonda északi felében találtuk az ásás talán legszebb leletét: egy mészkő szoborfejet, amely egy népviseletbe öltözött kelta asszonyt ábrázol. (4. kép) A szoborfej (amely esetleg domborműtöredék is lehet) minden bizonnyal egy gazdag síremlék díszített. Az arcvonások nagy része lekopott, ennek alapján arra következtetünk, hogy a szobortöredéket utólag beépítették az útba.

A 4. szondában egy legújabb-kori épület falazása a legtöbb helyen elpusztította az ókori maradványokat, azonban az út déli széle itt is megfigyelhető volt.

tion of a building and fit into the road structure in a definitely delimited area. A 10-15 cm thick humus layer followed, under which the yellow gravelly foundation, already observed in test trench 1, was reached. We could not dig deeper because of the rising ground water.

Perhaps the nicest find from these excavations was found in the northern part of the test trench. It is a head of a limestone statue representing a Celtic woman in folk costume. (Fig. 4) The head of the statue (or of a relief) certainly decorated

4. kép: Szoborfej népviseletbe öltözött kelta nő ábrázolásával
Fig. 4: Head of statue depicting a traditional Celtic woman

A feltárások után a következőképpen vázolhatjuk a terület használatának régészeti fázisait:

A 2. szonda egyik objektumában későbronzkori kerámia jelzi őskori emberek jelenlétét a környéken.

Az 1. és a 2. szondából összesen hét római kori sír került elő. A sírok közül öt szórthamvas rítusú, kettő pedig csontvázas. Négy hamvasztásos sírban találtunk mellékletet: üveg és kerámia edényeket és egy alkalommal érmet. Jellegük és mellékletük alapján a temetkezések a 2. század második felére datálhatóak. Valószínűleg ennek a temetőnek gazdagabb síremlékeiről származnak azok a dombornú és szobortöredékek, illetve építészeti elemek, amelyeket az útba másodlagosan beépítettek.

A többször megújított út és padka felső rétegei több 4. századi érmet és egy hagymafejes fibulát tartalmaztak, az első szondában ez a padka rész szuperpozícióban áll két korábbi hamvasztásos sírral, de alsóbb rétegeiből nem került elő számottevő leletanyag. A jelenlegi adatok nem zárják ki, hogy az alsó sárgás kavicsos alapozás egy korai, már a temető korában létező úthoz tartozzon. Az útnál valószínűleg korábbiak, de közelebről nem datálhatók az 1. szonda északi sarkában felfedezett kőfal és kút maradványai.

a rich tomb memorial. The better part of the face was worn off, which suggests that this fragment of the statue had been built into the road.

The wall of a building from recent times destroyed most of the Roman period remains in test trench 4 although the southern edge of the road could be observed here as well.

The archaeological phases of the territory can be outlined as follows after these excavations:

The late Bronze Age pottery found in a feature in test trench 2 indicates the presence of prehistoric people in the region.

Altogether seven Roman period graves were found in test trenches 1 and 2. Five of them were scattered ash cremation burials and two were inhumations. Four of the cremation burials contained finds: glass and pottery vessels and a coin. The graves date to the second half of the 2nd century based on after their diagnostic characteristics and finds. The relief and statue fragments and the architectural elements that were secondarily built into the road and probably came from the richer burial monuments in this cemetery.

The upper layers of the several times reconstructed road and curb contained some coins from the 4th

Összefoglalva a területet legkésőbb a 2. század második felétől temetőként használták. Az Aquincumi municipium territóriumán ebben az időszakban elsősorban falvakkal számolhatunk. A hamvasztásos sírokból előkerült leletanyag és az ételáldozat igen hasonlít többek között Solymár koracsászárkori temetőjének leletanyagára. (KOCZTUR 1991; VÖRÖS 1991) A kelta viseletű szoborfej szintén romanizált őslakosságra utal, amely a síremlék töredékek alapján jelentős vagyonnal rendelkezett.

Ezt a síremléket nagy síremlékek lebontották, köveit felhasználták az északnyugat-délkelet irányú út 4. századi megerősítéséhez. Az úton, amely a környék egyik villagazdasága mellett haladt el, az éremleletek alapján legalább a 4. század második feléig folyt közlekedés.

Lassányi Gábor

Irodalom/References:

KOCZTUR 1991 – V. KOCZTUR É.: Kora császárkori temető Solymáron. *Studia Comitatus* 21 (1991) 171-334.

VÖRÖS 1991 – VÖRÖS I.: Temetés étel és állatáldozat leletei Solymár kora császárkori temetőjében.

century and a military brooch. In test trench 1, this roadside curb was found in superposition to two earlier cremation burials. However, its lower layers did not contain significant finds. The data we have do not exclude that the lower yellow gravelly foundation belonged to an earlier road may have operated at the time of the cemetery. The remains of the stone wall and the well discovered in the northern corner of test trench 1 were probably older than the road but cannot be dated with accuracy.

In summary, the territory was used as a cemetery from, at latest, the second half of the 2nd century. At that time, there were mainly villages in the territory of the Aquincum municipium. The finds from the cremation burials and the food offering resemble, among other things, finds from the Solymár cemetery, from the early Imperial period (KOCZTUR 1991; VÖRÖS 1991). The head of a statue in Celtic folk costume also implies a Romanised common population, who, judged from the fragments of tomb monuments, must have possessed significant wealth.

This burial monument or these monuments were pulled down and the stone material was reused for reinforcing the northwest – south-

Studia Comitatensia 21 (1991) 344-363.

ZSIDI 1996 – ZSIDI P.: Római kori beépítettség kutatása az aquincumi polgárváros és katonaváros közti területen. Aquincumi füzetek 2 (1996) 63-68.

ZSIDI 1998 – ZSIDI P.: Római kori villagazdaság részlete az aquincumi katonaváros és polgárváros között. Aquincumi füzetek 5 (1998) 99-108.

east oriented road in the 4th century. Based on coin finds, the road, which passed by one of the villa complexes known in the region, was in use at least until the second half of the 4th century.

Gábor Lassányi